

Булатов О.М., Тихий І.І., Незгода С.П., Бражник О.Є.  
Національний університет «Львівська політехніка»

## РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ЗМІСТОВНИХ СКЛАДОВИХ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті розглянуто питання фізкультурно-оздоровчої освіти студентів ВНЗ у їхньому фізичному вихованні. Використовуючи дані науково-методичної та спеціальної літератури теоретично узагальнено складові змісту фізкультурної освіти студентів ВНЗ. Установлено, що у співвідношенні мети фізичного виховання і досягнутих результатів якість фізкультурної освіти є інтегрованим підсумком усієї організації навчально-виховного процесу фізичного виховання. Результатом ефективної реалізації фізкультурної освіти є формування позитивної установки в студентів на активну підтримку власного здоров'я протягом життя.

**Ключові слова:** студент, ВНЗ, фізичне виховання, фізкультурна освіта, зміст.

**А.М. Булатов, И.И. Тихий, С.П. Незгода, О.Е. Бражник. Регламентирование содержательных составляющих физического образования студентов вузов.** В статье рассмотрены вопросы физкультурно-оздоровительного образования студентов вузов в их физическом воспитании. Используя данные научно-методической и специальной литературы теоретически обобщены составляющие содержания физического образования студентов вузов. Установлено, что в соотношении цели физического воспитания и достигнутых результатов, качество физического образования рассматривается как интегрированный итог организации учебно-воспитательного процесса физического воспитания. Результатом эффективной реализации физического образования является формирование у студентов положительной установки на активную поддержку собственного здоровья в течение жизни.

**Ключевые слова:** студент, вуз, физическое воспитание, физкультурное образование, содержание.

**A. Bulatov, I. Tuhuy, S. Nezgoda, O. Brazhnik. The regulating the content components in physical education the students' of university.** The article questions of physical culture education of university students in their education is considered. Physical education an important factor in a healthy lifestyle, disease prevention, the organization of leisure and creation of conditions for comprehensive harmonious development of personality of students is seen.

The task of the work – of the content components of physical education the students of university is a detection. The methods of research: theoretical analysis, systematization, comparison of different views on the problem under study, generalization of data of scientific-methodical and special literature we used to solve the problems. That in the ratio of the goal of physical education and the results achieved, the quality of physical education is considered as an integrated result of the organization of the educational process of physical education it is established. The content components of physical education students of university have been established on the basis of the conducted theoretical research. Skills and habits of a healthy lifestyle and use them in everyday life mastering the content of physical education by students of university involves the formation of the necessary knowledge. Is the formation of a positive attitude to active support for their own health during their life, which is considered as the result of the effective implementation of physical education of students one of these ways, which can to some extent provide a solution to the health problem of student.

**Key words:** student, higher education, physical education, content, healthy lifestyle.

**Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** Нині в Україні система вищої освіти перебуває у стані перманентного розвитку. Характерною особливістю цього процесу на сучасному етапі визначено необхідність підвищення ефективності навчального процесу фізичного виховання, як одного із пріоритетних напрямів у педагогічній практиці [3].

Необхідність забезпечення високого рівня дієвості курсу фізичного виховання студентів ВНЗ підтверджується й законом «Про фізичну культуру і спорт» [5]. У контексті зазначеного документу й згідно з вимогами програми фізичного виховання закладів вищої освіти, є обов'язковим набуття фізкультурної освіти, без якої неможливе повноцінне оволодіння здоров'язберігаючими компетенціями сучасним студентством.

З урахуванням того, що проблема здоров'я студентів ВНЗ набуває глобального характеру [3], актуальним є посилення освітньої спрямованості фізичної культури і спорту, як методу забезпечення їхнього здорового способу життя. Така необхідність зумовлена потребою формування у студентської молоді цінностей здоров'я та способу життя, адекватного вимогам нових суспільних відносин й котра реалізується у процесі оволодіння студентами основами наукових знань фізкультурної освіти [4].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** В останні роки підвищується інтерес до проблеми вивчення змісту фізкультурної освіти студентів [1–10]. Визначено, що сучасному етапі розвитку суспільства освіта стає однією з найважливіших і центральних сфер людської діяльності, найтіснішим чином пов'язаною з усіма іншими сторонами суспільного життя [3]. Потенційні можливості фізкультурної освіти задовольняти потреби особистості і суспільства у формуванні здорових освічених працеспроможних фахівців, забезпечують перспективи економічного розвитку країни. За повідомленнями О.П. Безгребельної зі спів. [7], одним із головних завдань такої освіти є оволодіння цінностями фізичної культури студентами та навичок використання її засобів протягом всього життя. Згідно з концепцією модернізації освіти, належить створити механізм фізкультурної освітньої системи, який би відповідав соціальним і економічним потребам розвитку запитам особистості й суспільства [4].

Сьогодні успішне оволодіння вищою освітою можливе лише за умови достатньо високого рівня здоров'я. Високий рівень здоров'я майбутніх спеціалістів В.М. Корягін, О.З. Блават [3] розглядають як передумову формування людського

капіталу. При цьому здобуття знань та отримання фізкультурної освіти є основою цього процесу.

Нині виникають нові питання щодо пошуку теоретико-методичних основ, педагогічних умов і технологій науково обґрунтування в системі вищої освіти засвоєння фізкультурних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для ефективного забезпечення усіх структурних складових здорового способу життя студентів. Це вимагає подальших прикладних досліджень у галузі здоров'я студентської молоді, удосконалення форм і методів формування у студентської молоді цінностей здоров'я, здорового способу життя, адекватного вимогам нових суспільних відносин, що забезпечується набуттям студентами основами наукових знань фізкультурної освіти.

**Мета роботи** – виявлення змістовних складових фізкультурної освіти студентів ВНЗ.

**Методи дослідження:** теоретичний аналіз, систематизація, порівняння різних поглядів на досліджувану проблему, узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Наше подальше дослідження у визначеному керунку ми узгоджуємо із тим, що в основу формування змісту фізкультурної освіти покладено принцип оздоровчої фізичної культури. Він полягає в тому, що заняття з фізичного виховання повинні насамперед сприяти зміцненню здоров'я й відображає соціальну зацікавленість й потребу у збереженні здоров'я студентів, як пріоритетної цінності [1].

Ми припустили, що фізкультурна освіта буде ефективною, якщо:

- систематизувати наявний позитивний досвід і обґрунтувати можливість його використання в даний час;
- виділити основні тенденції її розвитку в сучасних умовах;
- передбачити шляхи її подальшого вдосконалення.

В контексті нашого наукового дослідження насамперед необхідно з'ясувати, що ми маємо на увазі говорячи про фізкультурну освіту студентів ВНЗ. Узагальнюванням наукових даних [1–9], конкретизуємо в аспекті нашої розвідки, що фізкультурна освіта – це активний, творчий процес і результат оволодіння системою фізкультурних знань, методичних і рухових умінь і навичок, спрямований на фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму, навчання основним життєво важливим руховим навичкам та навичкам здоров'язбереження. В.В. Приходько зі спів. [4] зазначає, що питання змісту освіти завжди є головним, як для теорії, так і для практики педагогіки. Згідно їхнім даним, він має бути орієнтований на забезпечення самовизначення особистості, створення умов для самореалізації; на удосконалювання можливостей студентів задля збереження й зміцнення їхнього здоров'я.

За іншими повідомленнями [2], зміст фізкультурної освіти – це дидактичне втілення знань про оздоровчу фізичну культуру, реалізацію діяльності здорового способу життя, це як би певне співвідношення елементів найважливіших видів фізкультурно-оздоровчих занять. Під поняттям вузівської фізичної культури розуміють «...фізичну культуру, яка є навчальним предметом, де її застосування спрямоване на те, щоб закласти основи загального фізкультурної освіти» [3]. О.П. Безгребельної зі спів. [5] розглядають фізкультурну освіту як педагогічний процес цілеспрямованого освоєння ціннісного потенціалу фізичної культури, що характеризується формуванням системи світоглядних категорій і ціннісних орієнтацій на фізичне самовдосконалення і здоровий спосіб життя.

Заслуговує на увагу й твердження Ю.В. Васькова [3], згідно із яким вихідним положенням змісту фізкультурної освіти є передача соціального досвіду для його збереження, відтворення і розвитку.

Провідна роль у визначенні змісту фізкультурної освіти, на думку О.П. Безгребельної зі спів. [5] належить меті й завданням фізичного виховання. Забезпечення належного рівня здоров'я студентів задля їхньої здатності ефективно навчатися розглядається як суттєва складова дієвості фізкультурної освіти. У даному контексті фізична культура є незамінним комплексним засобом позитивного педагогічного впливу як на фізичну, так і на інтелектуальну, емоційну, мотиваційну, вольову, моральну та інші сторони особистості студентської молоді. Засвоєння в процесі оволодіння майбутніми фахівцями знань змісту фізкультурної освіти щодо формування, збереження і зміцнення здоров'я розглядається нами як вид діяльності. З нашого погляду, метою такої діяльності має бути набуття студентами об'єктивного досвіду культивування здорового способу життя, що інтегрований в контекст їхньої життєдіяльності та професійного становлення й є засобом розвитку особистості. При цьому ураховуємо, що період навчання у ВНЗ – це період становлення і формування майбутнього фахівця в умовах педагогічного процесу, організація і зміст якого повинні створювати можливості для цього.

В основі формування місту освіти – закономірності навчання [4]. Узагальнювання даних [1–9] визначено перелік закономірностей навчання, які впливають на добір і конструювання змісту освіти:

- виховний характер освіти;
- наявність цілеспрямованої взаємодії викладача та студента;
- активна діяльність студентів в освітньому процесі;
- наявність міцного взаємозв'язку між метою, змістом і методами.

Пошук логіки теоретичного обґрунтування формування змістовних складових фізкультурної освіти студентів ВНЗ визначив його алгоритм: визначення мети й завдань цього процесу, з'ясування специфіки педагогічної діяльності, виявлення основних процесуальних умов, й на сам кінець, пошук основного «технологічного» засобу її дієвої реалізації.

У загальному, ціллю фізкультурної освіти, як і будь-якої освітньої системи є навчання, виховання і розвиток особистості. Мету фізкультурної освіти студентів В.В. Приходько зі спів. [4] окреслює як необхідність сформувати необхідні знання, вміння навички здорового способу життя та використовувати їх у повсякденному житті. Провідним завданням при цьому має бути набуття студентами уявлень про біологію власного тіла, фізіологічні процеси, які в ньому відбуваються, способи профілактики недуг, збереження свого фізичного та психічного стану в нормі. Поряд із тим, слід домогтись у студентів умінь раціонально використовувати потенційні можливості свого організму та бажань до набуття знань, умінь і навичок збереження та зміцнення здоров'я.

Фізкультурна освіта студентів має свою структуру, складається з певних елементів, які взаємопов'язані між собою. Останні включені не просто в процес взаємодії, але головною особливістю їх зв'язку є взаємодія, спрямована на досягнення

цілей навчання, виховання і розвитку особистості. Так забезпечується кероване управління процесом оволодіння фізкультурною освітою. При цьому, визначено, що розвиток студента у процесі оволодіння освітніми знаннями як особистості й суб'єкта діяльності – це неодмінна умова ефективності фізкультурної освіти [2]. При підборі і розробці матеріалів провідне завдання полягає у тому, щоб діяльність студента була скерована не тільки на підвищення рівня самоосвіти і творчого освоєння знань на основі індивідуалізації, виборності освітньої траєкторії, а й на виховання у них орієнтації на здоровий спосіб життя. У такому разі фізкультурна освіта студентів є не тільки засобом формування умінь та навичок, а й засобом здобування нових знань для самостійного набування умінь та навичок.

Методологічне підґрунтя змісту фізкультурної освіти – системно-діяльнісний підхід до формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя. Системно-діяльнісний підхід реалізується в руслі ключової ідеї сучасної педагогіки про необхідність перетворення об'єкта навчально-виховного процесу в його суб'єкт [4]. На підставі даних [1, 5], вважаємо, що мотивація на здоровий спосіб життя – це система ціннісних орієнтацій, внутрішніх прагнень до збереження, відновлення і зміцнення здоров'я. Сутність такої мотивації розглядається як вмотивоване ставлення студента до процесу власного оздоровлення, пошук особистісно прийнятих методів впливу на свій організм, які б сприяли свідомому вибору тієї поведінки з метою фізичного і інтелектуального розвитку здібностей, вдосконалення його рухової активності, й на цій основі формування здорового способу життя. Фахівці [1, 4, 5] сходяться на думці щодо особистісно-орієнтованого скерування фізкультурної освіти студентів. Відповідність індивідуальним можливостям студентів, що передбачає залежність їхнього фізичного виховання від рівня задатків і здібностей, належить до закономірностей перебігу технологічного процесу, яким є процес засвоєння знань фізкультурної освіти. Це зумовлює необхідність розробки технології формування культури рухової діяльності особистості відповідно до індивідуальних особливостей студентів, спрямованої на самозбереження їхнього здоров'я. Узагальнюванням наукової інформації щодо зазначеного, вважаємо, що дидактичні можливості реалізації особистісно-орієнтованого скерування фізкультурної освіти студентів забезпечується такими чинниками:

- створення методики формування окремих компонентів здорового способу життя у відповідності із потребами, мотивами й цінностями кожного студента;
- конструювання структури готовності студентів до збереження власного здоров'я;
- розробка особистісно-орієнтованих оздоровчих технологій;
- програмне та навчально-методичне забезпечення ефективної реалізації цих технологій;
- управління якістю фізкультурної освіти.

Упровадження зазначеного здійснюється шляхом реалізації комплексу системних заходів, що забезпечують компетентне оволодіння навичками самоконтролю, особистої гігієни, самозбереження, здорового способу життя та досвідом їхньої реалізації.

Вважається [1, 5], що сучасний процес освіти як такої починається не стільки з формування знань, скільки з розвитку. Розвиток освітнього процесу можливо як через розв'язання суперечностей, так і еволюційним шляхом, через вдосконалення сформованого змісту фізкультурної освіти студентів ВНЗ. В якості головного протиріччя освітнього процесу виступає протиріччя між соціальною вимогою до рівня оволодіння студентами знаннями й його рівнем освіти, якістю та типом освіти. У цьому аспекті заслуговує на увагу думка В.В. Приходько зі спів. [4] щодо проблеми змісту освіти, яка не може бути вирішена раз і назавжди, існувати надалі в закінченому виді. Вони вважають, що факт фізкультурної освіти можна вважати таким, що відбувся і завершений бажаним результатом, лише тоді, коли сама людина прийняла рішення турбуватись про свій психофізичний стан та готова до створення власної практики фізкультурно-оздоровчих чи рекреаційних занять». Отож, нам видається, що у цьому сенсі визначальне місце у формуванні змісту фізкультурної освіти повинен займати мотиваційний чинник. Смысловим ядром цього є самосвідомість, що припускає наявність у студентів цілей і мотивів, які спонукають до прояву культури здоров'я у повсякденному житті. За повідомленням Ю.В. Васькова [2], здоровий спосіб життя не можна придбати раз і назавжди. Він має формуватись, розвиватись, доповнюватись різними новими, корисними для здоров'я елементами, звичками. І саме провідна роль у навчанні здорового способу життя надається фізкультурній освіті, яка має спонукати до фізичного вдосконалення, занять спортом, збереженню і зміцненню здоров'я. При цьому вважаємо, що визначальним чинником виховання навичок здорового способу життя, є створення умов в процесі оволодіння фізкультурною освітою для розвитку самосвідомості студентів, орієнтованої на ціннісне ставлення до власного здоров'я [5]. Втім, аналіз наявних наукових праць, емпіричні дані та власний практичний досвід засвідчує, існування тривожної ситуації щодо стану формування у студентської молоді стійкої мотиваційної установки на дотримання здорового способу життя. Існує суттєва необхідність перебудови свідомості студентів засобами фізкультурної освіти для докорінної зміни способу їхнього життя. У співвідношенні мети фізичного виховання і досягнутих результатів якості фізкультурної освіти є інтегрованим підсумком усієї організації навчально-виховного процесу фізичного виховання.

**Висновки.** На основі проведеного теоретичного дослідження встановлено змістовні складові фізкультурної освіти студентів ВНЗ. Оволодіння змістом фізкультурної освіти студентами ВНЗ передбачає формування у необхідних знань, вмінь і навичок здорового способу життя й використовувати їх у повсякденному житті. Одним з таких шляхів, здатних певною мірою забезпечити вирішення проблеми здоров'я студентської молоді є формування у неї позитивної установки на активну підтримку власного здоров'я протягом життя, що розглядається як результат ефективної реалізації фізкультурної освіти студентів. **Перспективи подальших досліджень** передбачають виявлення та обґрунтування складових структури, функцій, змісту фізкультурної освіти студентів ВНЗ.

#### Література

1. Арефьев В.Г. Основы теории та методики физического воспитания. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2011. 368 с.
2. Васьков Ю.В. Основные составные элементы физической культуры в общеобразовательных учреждениях. Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, 2012. №11, с. 25–28.

3. Корягін В.М., Блавт О.З. Педагогічні умови формування рухової компетенції у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп. Теорія та методика фізичного виховання, 2016. №3 С. 3–7. doi: <http://dx.doi.org/10.17309/tmfv.2016.3.1164>.
4. Реформа фізичного виховання бакалаврів у вітчизняній вищій школі (компетентнісний підхід) : монографія. В.В. Приходько, В.О. Салов, С.А. Чернігівська, В.М. Вілянський. Дніпропетровськ : НГУ, 2016. 325 с.
5. Сучасні технології у фізкультурно-оздоровчій освіті студентів ВНЗ. О. Безгребельна, Л. Цювх, О. Череповська, Д. Череповський. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 2016. Вип. 5(75)16. С. 10– 13.
6. Barling J., Griffiths A. A history of occupational healthpsychology. Handbook of occupational health psychology, 2nd ed. Washington, DC: APA Books, 2010. pp. 21–34.
7. Hardman K., Green K. Contemporari issues in physical education. Mayer & Mayer Verlag, 2011. 300 p.
8. Miller D.K. Measurement: by the Physical Educator. Why and How. Madison: Brown and Benchmark, 2004. 381p.
9. Stidder G. The really useful physical education book . Tatlor & Francis, 2010. 216 p.
10. Wuest D.A., Bucher Ch. A. Foundations of Physical Education and Sport. Mosby: Year Book Inc., 2005. 451p.

Волошина О.В.

Вінницький національний аграрний університет

### КРИТЕРІЇ І ПОКАЗНИКИ ПРОЕКТУВАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

*У статті розглядаються критерії і показники проектувальної майстерності майбутніх фахівців з туризму на основі системного підходу. Сформульовано вимоги до знань проєктанта, розкрито компоненти системи педагогічних умінь, які складають його проектувальну майстерність.*

**Ключові слова:** проектувальна майстерність, педагогічні вміння, системний підхід, майбутній фахівець з туризму.

**Волошина О.В. Критерии и показатели проектировочного мастерства будущих специалистов туризма.** В статье рассматриваются критерии и показатели проектировочного мастерства будущих специалистов туризма на основе системного подхода. Сформулированы требования к знаниям проєктанта, раскрыты компоненты системы педагогических умений, которые составляют его проектировочное мастерство.

**Ключевые слова:** проектировочное мастерство, педагогические умения, системный подход, будущий специалист туризма.

**Voloshyna O.V. Criteria and indicators of designing skills of future tourism specialists.** The article examines the criteria and indicators of designing skills of future tourism specialists on the basis of a systematic approach. The requirements for knowledge of the designer are formulated, the components of the system of teaching skills are revealed, which make up his design skills. The design of professional phenomena is carried out by a tourism specialist with the help of mechanisms of self-knowledge, self-organization, self-education as a desire for professional-creative self-realization, where creativity is a way of intensifying the process. We have defined criteria and indicators of designing skills of future specialists in tourism: autonomy, professionally oriented thinking, creative attitude to designing activities, value orientation towards design activity, level of development of professional qualities and abilities, the ability to design tourist activities using advanced innovation and information technologies. The experimental study confirmed the conclusion that modern tasks of education modernization required the designer of competent complex actions aimed at changing the functions of the elements of tourism activities. The role of their design has been intensified, in particular purposeful change in the ratio of hours allocated to the practical and lecture work towards reducing the latter. This allowed us to change our character organization of the educational system, to identify new functions of its subjects. The design skills of the future specialist in tourism are considered effective if, firstly, the projects created do not require additional resources; secondly, they can be applied to other tourism specialists, regardless of their experience and teaching skills; Thirdly, there are potential opportunities to reduce the cost of its operation without losing the quality of work.

**Key words:** designing skills, teaching skills, systematic approach, the future specialist of tourism.

**Постановка проблеми.** Впровадження в освітній процес інноваційних систем вимагає детального й ретельного проектування, не лише попереднього планування майбутніх змін, а й передбачення наслідків їх впливу на життя і здоров'я суб'єктів навчального процесу [3; 5]. Це виводить проблему проектування на одне з перших місць у теорії педагогіки і практиці діяльності майбутнього фахівця з туризму. Установа на розвиток проектувальної майстерності майбутнього фахівця з туризму означатиме перехід від переважно адаптивного ставлення до навчальної системи, яке передбачає перманентне лаштування її під інші соціальні інститути, до креативно-активного, яке передбачає перетворення її в один з головних рушіїв розвитку професійної культури майбутнього фахівця з туризму.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури показує, що удосконалення проектувальної майстерності фахівців з туризму як напрям наукових досліджень у даний час переживає процес становлення, узагальнення емпіричних фактів. Ряд сучасних досліджень присвячені проектуванню виховних систем, зокрема, психолого-педагогічному проектуванню виховного процесу у ВНЗ (О.М. Коберник), формуванню у майбутніх фахівців умінь проектувати виховну діяльність (І.І. Коновальчук), шляхи формування готовності майбутніх фахівців до проектування організаційних форм виховної діяльності (О.В. Безпалько) [1] та ін.